

DOI: [https://doi.org/10.58253/2078-1628-2025-2\(34\)-006](https://doi.org/10.58253/2078-1628-2025-2(34)-006)

УДК 331.5:631 (477)
JEL Q12, Q15, J43, R23

Юрій Васильович ПАСІЧНИК

доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу
соціально-економічного розвитку сільських територій,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-9742-1378>
y.v.pasich@gmail.com

Олена Миколаївна СУКАЧ

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів,
Приватний заклад вищої освіти
«Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»,
м. Черкаси, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-7150-0262>
elen1@online.ua

**РОЛЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ У СТВОРЕННІ РОБОЧИХ МІСЦЬ
НА СЕЛІ: СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІР**

***Анотація.** У статті досліджено роль аграрного сектору у формуванні зайнятості сільського населення в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій. Акцентовано увагу, що сільське господарство є не лише основним чинником продовольчої безпеки та економічної стабільності, а і важливим соціальним інструментом стримування депопуляції сільських територій і трудової міграції. Проаналізовано динаміку розвитку аграрної галузі України, структуру валової доданої вартості, демографічні зміни та соціальні характеристики сільського населення, зокрема рівень старіння й залежності від соціальної підтримки.*

Виконано порівняльний аналіз зайнятості у сільському господарстві України та країн Європейського Союзу, що дало змогу виявити суттєві відмінності у продуктивності праці, рівні соціального захисту та державної підтримки аграрної сфери. Із використанням кореляційно-регресійного аналізу

визначено вагомі чинники впливу на рівень зайнятості у сільській місцевості, зокрема середню заробітну плату, кількість сільськогосподарських підприємств та обсяги капітальних інвестицій. Доведено, що зростання заробітної плати в аграрному секторі не завжди супроводжується підвищенням зайнятості, оскільки часто є наслідком автоматизації та оптимізації виробничих процесів. Водночас,

збільшення кількості аграрних підприємств, особливо малих і середніх, має найбільш суттєвий позитивний вплив на створення робочих місць у сільській місцевості.

У результаті цього дослідження обґрунтовано необхідність формування комплексної державної політики стимулювання зайнятості на селі, орієнтованої не лише на інвестиції та зростання доходів, але і на розвиток кооперації, переробки, сфери послуг та соціальної інфраструктури.

Ключові слова: аграрний сектор; зайнятість сільського населення; сільські території; соціальний розвиток; трудова міграція; продуктивність праці; аграрна політика.

Постановка проблеми. Сільське господарство є одним із найважливіших секторів економіки більшості країн світу, який забезпечує продовольчу безпеку, формує значну частку ВВП та є критично важливим джерелом зайнятості у сільській місцевості. Особливої актуальності проблема зайнятості у сільському господарстві набуває в умовах постійних соціально-економічних трансформацій, трудової міграції, старіння населення та нерівномірного розвитку регіонів. Сучасні тенденції демонструють, що аграрний сектор не лише зберігає потенціал для створення робочих місць, але і може бути каталізатором соціального розвитку сільських територій. За останнє десятиліття в Україні спостерігається зміна структури зайнятості у сільській місцевості і значна частина працездатного населення вимушена шукати роботу у містах або за кордоном, що спричиняє демографічне спустошення села, занепад інфраструктури, зменшення активності місцевого бізнесу. У такому контексті особливого наукового значення набуває дослідження ролі аграрного сектору у створенні робочих місць як стримуючого чинника негативних соціально-економічних процесів.

Окрім забезпечення роботою населення, аграрний сектор має мультиплікативний ефект – розвиток фермерських господарств, агропідприємств, переробки сільськогосподарської продукції, логістики, постачання сировини й техніки, а також супутніх послуг сприяє створенню додаткових робочих місць у суміжних галузях. У свою чергу, зайнятість у

сільському господарстві позитивно впливає на рівень доходів населення, якість життя, соціальну згуртованість та інвестиційну привабливість села.

Незважаючи на велику роль аграрного сектору, держава тепер не має цілісної стратегії стимулювання зайнятості у сільській місцевості. Наявні програми є фрагментарними, не враховують специфіки регіонів, сезонності сільськогосподарських робіт, низького рівня механізації дрібних господарств. Підвищення ефективності аграрного сектору в аспекті створення робочих місць потребує ґрунтовного дослідження з урахуванням економічних, соціальних, інституційних та регіональних чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сільське господарство є базовим чинником зайнятості у сільських регіонах, що має істотне соціальне значення. Проблема працевлаштування на селі в умовах демографічних змін, трудової міграції, урбанізації та структурних трансформацій економіки стає особливо актуальною для України та інших країн з перехідною економікою.

Питанням зайнятості в агросфері та проблемам створення робочих місць присвячено праці, таких дослідників, як: Белікова Н., Гафурова О., Гельдак М., Гордієнко Л., Грищенко О., Грیشова, І., Демченко А., Івашків І., Кизим М., Красноносова О., Кучер А., Леванда О., Лупенко Ю., Михайленко Д., Міхневич Л., Новак Т., Пати́ка Н., Полякова О., Рашка Б., Семигулін П., Томашук І., Тур О., Харченко Р., Хаустова В., Чехаловська Г., Ярошенко І. та інші. Сучасні наукові дослідження підкреслюють, що аграрний сектор впливає не лише на економічну стабільність регіонів, але і на соціальні процеси: збереження трудового потенціалу, розвиток людського капіталу, підвищення доходів і рівня життя населення, зміцнення соціальної згуртованості.

Так, значна кількість теперішніх досліджень присвячена визначенню ролі сільського підприємництва у створенні робочих місць на селі [1-4]. Демченко А., зокрема, підкреслює безпосередній вплив аграрної діяльності на ринок праці та соціальну стабільність регіональних громад [5], та констатує, що «ключовим фактором скорочення чисельності зайнятих в громадському секторі сільськогосподарського виробництва є зменшення кількості суб'єктів господарювання».

Пати́ка Н. та колектив авторів [6] досліджували соціально-демографічні та економічні фактори, що впливають на зайнятість у сільському господарстві України. «Негативний вплив на рівень зайнятості сільського населення мають збільшення обсягів інвестування та кількості підприємств» зазначає Лупенко Ю. [7], пояснюючи такий стан речей підвищенням технологічності виробництва, запровадженням нових форм зайнятості, укрупненням та реструктуризацією зайнятості, та воєнними діями. Структура та тренди ринку праці в аграрному секторі досліджено у роботі Ткачук В. [8]. Особливу увагу

автором зосереджено на проблемі економічної активності та зайнятості сільського населення, кількості безробітних у сільській місцевості та рівні безробіття.

Зарубіжні автори також активно досліджують питання пов'язані зі створенням робочих місць та зайнятості у сільській місцевості. Так, Маро З. та колектив авторів [9] вивчали проблеми зайнятості в агропродовольчому секторі, з позиції сезонності, нерівності та ролі міграції в зайнятості. Виклики та структурні особливості працевлаштування в агропродовольчому секторі країн, що розвиваються висвітлено у роботі Мізіка Т. та ін. [10]. Бердеге Ж., Трівеллі К., Вос Р. здійснили оцінку впливу інновацій і політик агропродовольчої системи на зайнятість та доходи, включно зі створенням робочих місць для дрібних і середніх виробників [11].

При цьому різні підходи до оцінки ролі аграрного сектору в створенні робочих місць відображаються у міжнародних та національних дослідженнях, що охоплюють економічні, демографічні, соціальні та інституційні аспекти. Так, у доповіді ОЕСД «Соціальні проблеми в сільському господарстві сільської місцевості» представлено соціальні проблеми зайнятості в агросекторі, включно з якістю робочих місць, добробутом фермерів, демографічними викликами та ізоляцію сільських громад [12].

Аналіз сучасної наукової літератури засвідчує, що роль аграрного сектору у створенні робочих місць на селі розглядається не лише як економічне явище, але і як важливий соціальний фактор розвитку сільських територій. Іноземні та українські дослідники одностайно підкреслюють мультиаспектний характер зайнятості в сільських регіонах, який включає економічні, демографічні, інституційні та поведінкові виміри. Разом із тим, огляд фахової літератури виявив основні проблеми, що стримують потенціал аграрної зайнятості: низька продуктивність праці та обмежена механізація виробництва; сезонний характер робіт, що ускладнює стабільне працевлаштування; удар по трудовому потенціалу внаслідок міграції та урбанізації; відсутність цілісних політик підтримки зайнятості, адаптованих до регіональних особливостей.

Формулювання мети статті. Метою статті є виявлення основних тенденцій, проблем та перспектив працевлаштування у сільському господарстві, а також формування рекомендацій щодо розробки комплексної державної політики стимулювання зайнятості на селі.

Методи і методологія здійснення дослідження. Для досягнення поставленої мети у дослідженні використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів. Зокрема, метод аналізу та синтезу застосовано під час вивчення статистичних даних, програм та законодавчих актів, що стосуються розвитку аграрного сектору та зайнятості в сільській місцевості. Методи

кореляційного аналізу, для визначення взаємозв'язку рівня зайнятості з основними економічними показниками.

Виклад основного матеріалу й отриманих наукових результатів. Сільське господарство є одним із основних секторів економіки, що відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, зайнятості населення та формуванні бюджетних надходжень. В Україні цей сектор традиційно має ваноме значення, особливо для сільських регіонів, де він є основним джерелом роботи та доходів (рис. 1). Водночас, у країнах Європейського Союзу аграрна політика базується на принципах сталого розвитку, інноваційності та значної підтримки зі сторони держави.

Рис. 1. Показники результатів діяльності сільськогосподарської галузі, у % до попереднього року

Джерело: побудовано авторами за даними [13].

Аналіз показників результатів діяльності сільськогосподарської галузі (табл. 1) свідчить про нестійку динаміку її розвитку впродовж останніх років. Незважаючи на зростання обсягів валової доданої вартості у окремі періоди, структура її розподілу демонструє переважання валового прибутку та змішаного доходу над оплатою праці найманих працівників. Це обмежує соціальний ефект аграрного сектору та стримує підвищення рівня життя сільського населення. Водночас, збереження значної частки проміжного споживання вказує на високі виробничі витрати та недостатню ефективність використання ресурсів.

Таблиця 1

**Виробництво та розподіл валового внутрішнього продукту у
сільському, лісовому та рибному господарстві, млн. грн**

Рік	Випуск	Проміжне споживання	Валова додана вартість	У тому числі		
				оплата праці найманих працівників	інші податки за виключенням інших субсидій, пов'язаних з виробництвом	валовий прибуток, змішаний дохід
2018	871971	510973	360998	74229	-187	286956
2019	866138	509575	356563	82016	37	274510
2020	915800	522723	393077	89612	-1267	304732
2021	1396848	803481	593367	140755	-2391	455003
2022	1101019	651871	449148	121612	-1783	329319

Джерело: [14].

Співвідношення міського та сільського населення є ключовим показником соціально-економічного розвитку країни та визначає структуру зайнятості, рівень життя населення та потреби у соціальній інфраструктурі. Урбанізація та міграційні процеси значною мірою впливають на демографічну ситуацію у сільській місцевості, формуючи виклики для збереження трудового потенціалу, розвитку аграрного сектору та підтримки соціальної стабільності на селі.

В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, спостерігається тенденція до зростання частки міського населення, що супроводжується скороченням чисельності сільських громад (рис. 2). На 1 січня 2024 року понад 70% населення проживало у містах, тоді як у сільській місцевості залишалася значна частка осіб пенсійного віку та соціально вразливих груп. Ця демографічна нерівномірність створює соціально-економічні проблеми, такі як трудова міграція молоді, дефіцит робочої сили в аграрному секторі, занепад місцевої інфраструктури та обмеження інвестиційної привабливості сільських територій.

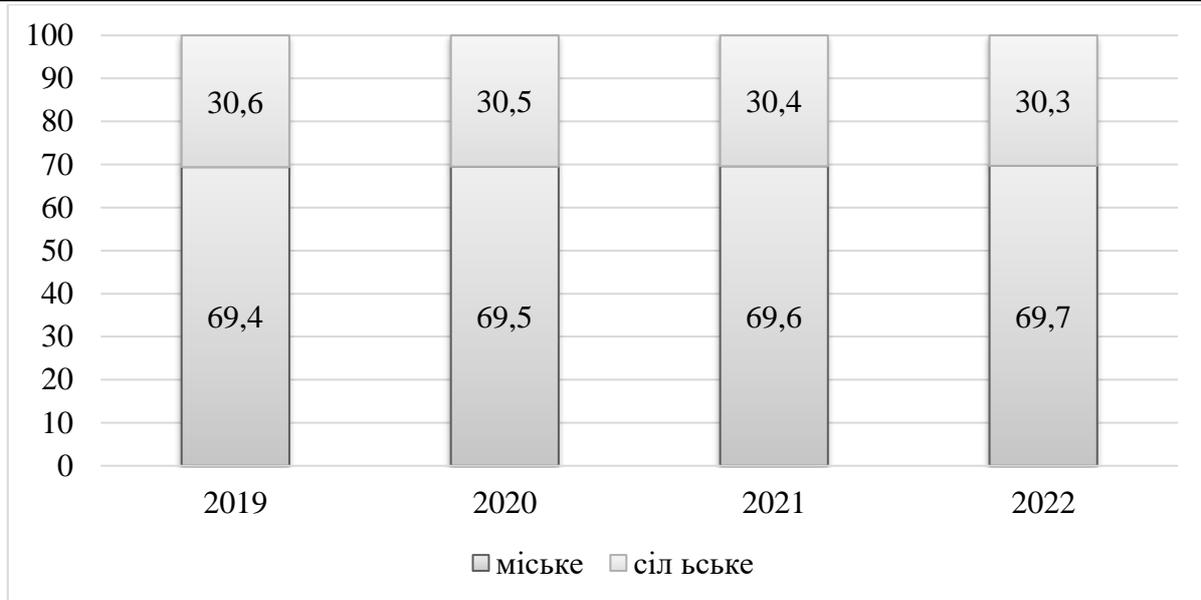

Рис. 2. Співвідношення наявного населення України, %

Джерело: побудовано авторами за даними [15-19].

Отже, демографічна ситуація у сільській місцевості залишається складною. Висока частка осіб пенсійного віку, значна кількість отримувачів соціальної допомоги та скорочення чисельності економічно активного населення свідчать про процеси старіння та депопуляції села. Це зменшує трудовий потенціал аграрного сектору й водночас підвищує соціальне навантаження на місцеві громади (табл. 2). У таких умовах створення робочих місць у сільській місцевості набуває не лише економічного, а й важливого соціального значення.

Таблиця 2

Надання цільової грошової допомоги непрацездатним громадянам із мінімальними доходами у сільській місцевості (органами Пенсійного фонду України; на 1 січня 2024 року)

	Усього, тис. осіб	З них у сільській місцевості	Середній розмір місячної допомоги одній особі, грн
Усього	285,1	122,9	43,43
з них пенсіонерам			
по інвалідності	24,5	10,2	50,77
у разі втрати годувальника	0,1	0,0	47,87
які отримують соціальну пенсію	52,5	26,7	41,08
Із загальної кількості - самотні пенсіонери	1,3	0,6	52,20

Джерело: [14].

У сільській місцевості на 1 січня 2024 року проживало 3984,0 тис. пенсіонерів, або 37,9% з кількості тих, які перебували на обліку в органах Пенсійного фонду України. Дані таблиці 2 свідчать про суттєву соціальну навантаженість сільських територій і потребу в ефективних механізмах соціального захисту, що враховують демографічну специфіку та рівень зайнятості сільського населення.

Країни ЄС демонструють ефективніше використання робочої сили за рахунок впровадження технологій та високої організаційної структури. Так, європейська модель, зосереджена на субсидіях, інноваціях і соціальному захисті, дозволяє утримувати конкурентоспроможність аграрного сектору, тоді як українські реформи потребують більш комплексного підходу (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняльний аналіз зайнятості у сільському господарстві України та країн ЄС

Показник	Україна	Країни ЄС
Рівень зайнятості та його динаміка	спостерігається тенденція до скорочення кількості зайнятих внаслідок механізації та міграції населення у пошуках кращих можливостей поза аграрним сектором	частка зайнятих у сільському господарстві значно менша, що є наслідком високої продуктивності праці та автоматизації виробництва; сталість та якість робочих місць забезпечуються завдяки комплексній державній підтримці та інвестиціям у дослідження і розвиток
Продуктивність праці	залишається однією з проблем, що обумовлено використанням застарілих технологій та невисокою інтенсивністю інвестицій у модернізацію галузь	висока продуктивність, яка досягається за рахунок впровадження сучасних технологій, висококваліфікованої робочої сили та ефективних управлінських рішень
Соціальний захист та умови праці	заробітна плата в аграрному секторі часто нижча, ніж в інших секторах, що впливає на рівень соціального захисту працівників та стимулює міграцію молоді робочої сили	вищий рівень заробітної плати, можливості професійного зростання та наявність систем соціального захисту сприяють більшій стабільності галузі.
Вплив на бюджет	аграрний сектор забезпечує певну частину державного бюджету через податкові надходження, але потенціал галузі часто залишається невикористаним через низьку продуктивність	високоєфективна система субсидій і підтримки сприяє стабільному функціонуванню сільськогосподарського сектора, що дозволяє досягати балансу між державним бюджетом і інвестиціями в галузь

Джерело: узагальнено авторами.

Порівняльний аналіз зайнятості у сільському господарстві України та країн Європейського Союзу дає змогу дійти висновку, що український аграрний сектор характеризується відносно високою часткою зайнятих за нижчого рівня продуктивності праці. На відміну від України, у країнах ЄС скорочення чисельності працівників компенсується активним впровадженням інновацій, автоматизацією виробництва та комплексною державною підтримкою, що забезпечує вищу якість робочих місць і належний рівень соціального захисту. Така модель сприяє збереженню соціальної стабільності на селі навіть за умов обмеженої зайнятості в первинному виробництві. Проте, незважаючи на суттєві обсяги фінансування, в окремих країнах спостерігаються дисбаланси між обсягами підтримки і реальними результатами щодо стабілізації чи зростання зайнятості в сільському господарстві [20].

Незважаючи на значну роль аграрного сектору в зайнятості в Україні, його вплив на бюджет обмежено через низьку продуктивність і недостатній розвиток інфраструктури. Одним із головних викликів є сезонний характер зайнятості, низький рівень оплати праці та відтік молоді до міст (рис. 3).

Рис. 3. Чинники впливу на рівень зайнятості у сільській місцевості

Джерело: сформовано авторами.

З метою оцінки чинників, що визначають чисельність зайнятого населення у сільській місцевості, здійснено аналіз ключових економічних та соціальних показників. До основних індикаторів впливу віднесено: середньомісячну номінальну заробітну плату у сільському господарстві (X_1), кількість

zareestrovanih yuridichnih osib u sektori (X_2) ta ob'syagi kapital'nykh investitsiy u sil'sьke gospodarstvo, mislivstvo ta pov'yzani poslugy (X_3) (tabl. 4).

Таблиця 4

Індикатори впливу на кількість зайнятого сільського населення

	Кількість зайнятого сільського населення, тис. осіб, Y	Середньомісячна номінальна заробітна плата у сільському господарстві, грн. X_1	Кількість зареєстрованих юридичних осіб у сільському господарстві, од., X_2	Капітальні інвестиції у сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг, млн грн., X_3
2019	5163,5	8738	82659	58555
2020	4931,6	9734	79215	50189
2021	4835,5	11733	75740	67993
2022	4787,1	12243	77092	49612
2023	4835,0	14184	78600	63849

Джерело: [14-18].

Таблиця 5

Розрахунок коефіцієнта кореляції

	Y	X_1	X_2	X_3	
	1				
Y	-0,84017	1			
X_1	0,987749	-0,80958	1		
X_2	-0,61994	0,914068	-0,62604	1	
X_3	0,194199	-0,03668	0,34445	-0,21718	1

Джерело: розраховано авторами.

За результатами табл. 4 визначено, що найсильніший вплив на кількість зайнятого населення у сільській місцевості, має кількість юросіб (X_2), що сприяє її зростанню. Зарплата впливає обернено, що може свідчити про ефект механізації або зменшення потреби в робочій силі при зростанні доходів.

Таблиця 6

Регресійна статистика

Множинний R	0,997629464
R-квадрат	0,995264547
Нормований R-квадрат	0,981058186
Стандартна похибка	20,7595632
Спостереження	5

Джерело: розраховано авторами.

Модель дуже добре описує варіацію Y , адже $R^2 = 0.995$, урахування кількості змінних, залишає модель сильною (Adjusted $R^2 = 0.981$).

Таблиця 7

Дисперсійний аналіз

	df	SS	MS	F	Вагомість F
Регресія	3	90576,05	30192,02	70,05767	0,087548
Залишок	1	430,9595	430,9595		
Підсумок	4	91007,01			

Джерело: розраховано авторами.

Таблиця 8

Обчислення коефіцієнтів моделі

	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-Значення	Нижнє 95%	Верхнє 95%
Y-перетин	1954,884	452,27	4,32	0,14	-3791,76	7701,52
Змінна Y_1	-0,034	0,01	-5,28	0,12	-0,12	0,05
Змінна Y_2	0,039	0,01	7,60	0,08	-0,03	0,10
Змінна Y_3	0,005	0,00	3,76	0,17	-0,01	0,02

Джерело: розраховано авторами.

За результатами регресійного аналізу (табл. 6-8) побудуємо модель впливу змінних на зайнятість у сільській місцевості:

$$Y = 1954.88 - 0.034 * X_1 + 0.039 * X_2 + 0.005 * X_3 \quad (1)$$

На основі здійсненого аналізу визначимо прогнозовані показники зайнятості населення у сільській місцевості (табл. 9)

Таблиця 9

Прогнозовані значення

Рік	Y фактичне	\hat{Y} прогнозоване	Залишок ($\varepsilon = Y - \hat{Y}$)
2019	5163,5	5156,2	7,29
2020	4931,6	4946,2	-14,59
2021	4835,5	4834,4	1,09
2022	4787,1	4775,5	11,60
2023	4835,0	4840,4	-5,40

Джерело: розраховано авторами.

Результати дослідження показали, що при зростанні зарплати на 1000 грн, зайнятість у сільській місцевості знижується на ≈ 34 тис. осіб, тому що зростання

зарплат зазвичай супроводжується оптимізацією праці, впровадженням техніки. Водночас, зростання кількості сільгосп підприємств позитивно впливає на рівень зайнятості (+ 1000 підприємств створить нові робочі місця для майже 39 тис. осіб). Збільшення кількості юросіб означає розширення аграрного бізнесу, а це сприяє створенню нових робочих місць. Вагомого значення тут набуває зростання кількості малих та середніх агрофірм, які відіграють вагому роль у локальній зайнятості. Створення нових підприємств, зазвичай, супроводжується додатковими інвестиціями. Зауважимо, що за результатами здійсненого аналізу цей показник не має вагомого впливу, тому що додаткові інвестиції обсягом у мільярд гривень дають змогу створити всього 5 тис. робочих місць.

Отже, зростання заробітної плати не гарантує збільшення зайнятості, оскільки це часто супроводжується автоматизацією та структурними змінами в аграрному секторі. Відтак, постає питання формування комплексної моделі політики зайнятості. Така модель має ґрунтуватись на інтеграції економічних, соціальних та інституційних механізмів, що забезпечують створення та збереження робочих місць, розвиток людського капіталу й підвищення соціальної стійкості сільських територій.

У таблиці 10 представлено модель політики зайнятості у сільській місцевості, яка відображає основні напрями реалізації, інструменти впливу, задіяні суб'єкти, очікувані соціально-економічні результати та їх узгодженість із міжнародними підходами, зокрема практиками Європейського Союзу та принципами територіально-орієнтованої політики OECD.

Запропонована модель може слугувати аналітичною основою для формування ефективних стратегій розвитку зайнятості в сільських громадах та адаптації міжнародного досвіду до національних умов.

Таблиця 10

Модель політики зайнятості у сільській місцевості

Основні напрями політики	Механізми реалізації	Очікувані результати	Міжнародний досвід / джерела
Підтримка малого та середнього агробізнесу	Гранти, пільгові кредити, фінансова підтримка	Збільшення кількості підприємств та робочих місць	SAR ЄС – підтримка фермерських господарств; акцент на людський капітал і розвиток громад
Інфраструктурні інвестиції	Розвиток транспортної, цифрової та соціальної інфраструктури	Покращення доступу до ринку праці, послуг	OECD: політики розвитку сільських територій через місцеву інфраструктуру

Освіта і професійна підготовка	Професійні курси, аграрні університети, тренінги	Підвищення кваліфікації робочої сили	Підхід CAP/EU до розвитку людського капіталу
Кооперація та інновації	Підтримка кооперативів, агротуризму, стартапів	Створення нових форм зайнятості	OECD – place-based policies, локальні ініціативи
Диверсифікація економіки села	Сприяння переробці, послугам, туризму	Розширення ринку праці, зменшення сезонності	Європейські регіональні стратегії розвитку
Стимулювання молоді та вразливих груп	Програми для молоді, жінок, ВПО, соціальне підприємництво, громадські роботи	Підвищення соціальної інтеграції, скорочення безробіття	OECD соціальні принципи, політики зайнятості
Територіально-орієнтована політика	Територіально-орієнтована політика	Узгодженість політики з потребами громад	OECD територіальна рівність

Джерело: сформовано авторами із використанням джерел [21-23].

Висновки. Сільське господарство України залишається основним сектором економіки та є важливим чинником зайнятості у сільській місцевості. У теперішніх умовах соціально-економічних трансформацій та демографічних змін його роль як чинника підтримки соціальної стабільності на селі набуває особливої ваги. Аналіз структури зайнятості та динаміки аграрного сектору показав, що в Україні спостерігається зниження чисельності зайнятих у сільській місцевості через механізацію, трудову міграцію та старіння населення. При цьому частка валового прибутку та змішаного доходу значно переважає над оплатою праці найманих працівників, що обмежує соціальний ефект галузі.

Дослідження визначило, що зростання зарплат супроводжується зниженням чисельності зайнятих через автоматизацію та оптимізацію виробництва. Збільшення кількості аграрних підприємств прямо сприяє створенню нових робочих місць. Додаткові капітальні інвестиції у розмірі мільярдів гривень мають обмежений вплив на зайнятість, створюючи відносно невелику кількість робочих місць.

Порівняльний аналіз із країнами ЄС вказує на значні відмінності в організації зайнятості: український сектор характеризується високою чисельністю зайнятих за нижчого рівня продуктивності, тоді як у ЄС менша кількість працівників компенсується інноваціями, автоматизацією, високою продуктивністю та комплексною державною підтримкою.

Для підвищення ефективності аграрного сектору у створенні робочих місць в Україні необхідно формувати комплексну державна політика, яка б передбачала:

стимулювання розвитку малих і середніх агрофірм, кооперативів та підприємств переробної галузі;

розвиток суміжних послуг, логістики та інфраструктури;

врахування сезонності сільськогосподарських робіт та поведінкових чинників сільського населення;

поєднання інвестиційної підтримки з заходами соціального захисту та навчання персоналу.

Загалом, аграрний сектор має значний потенціал не лише як джерело економічного зростання, але і як механізм підтримки соціальної стабільності та утримання населення в сільських громадах, якщо його розвиток поєднувати з сучасними технологіями, ефективною структурою управління та державним стимулюванням. Отже, розвиток аграрного сектору має бути основою для економічного зростання та покращення якості життя у сільських регіонах, що, у свою чергу, сприятиме зменшенню міграції населення до міст.

Список використаних джерел:

1. Томашук, І. Підприємництво на селі як інструмент зайнятості та підвищення якості життя населення. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2025. 2 (136). 46-54. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2025-2-7>

2. Івашків, І., Чекаловська, Г. Зайнятість населення в сільській місцевості як чинник ефективного розвитку людського капіталу сільськогосподарських підприємств. *Економічний аналіз*. 2023. 33(4). 334-343. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.04.334>

3. Міхневич, Л., Гафурова, О., Новак, Т. Роль суб'єктів підприємництва у забезпеченні зайнятості населення в аграрній сфері (на прикладі агрохолдингів). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. 87(2). 172-177. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.2.25>

4. Singh, A., Pathak, M., Joshi, M., Kumar, S., Kashyap, S., & Hasan, W. (2024). The Role of Agriculture in Poverty Alleviation and Rural Development. *Journal of Scientific Research and Reports*. 30 (8): 529–549. DOI: <https://doi.org/10.9734/jsrr/2024/v30i82276>.

5. Демченко, А. (2022). Розвиток сільського господарства та його роль у формуванні зайнятості сільських територій Одеської області. *Innovation and*

- Sustainability*, 2022. (2), 205–216. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.2.205.216>
6. Patyka, N., Gryschenko, O., Kucher, A., Hełdak, M., & Raszka, B. (2021). Assessment of the Degree of Factors Impact on Employment in Ukraine's Agriculture. *Sustainability*, 3(2), 564. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13020564>
7. Lupenko, Yu., & Patyka, N. (2025). Employment of the rural population in Ukraine: Qualitative and quantitative dimensions. *Ekonomika APK*, 32(3), 10–20. DOI: <https://doi.org/ekon.apk/3.2025.10>
8. Ткачук, В. Сучасний стан і тенденції розвитку аграрного ринку праці. *Економіка АПК*. 2019. 7. 6-13. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201907006>
9. Maró, Z., Nagy, J., Molnár, Endre & Mizik, Tamás. (2025). Challenges and potential solutions to employment issues in the agri-food sector of developed countries - A systematic literature review. *Sustainable Futures*. 10. 100895. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sftr.2025.100895>.
10. Mizik, T., Nagy, J., Molnár, E. et al. (2025). Challenges of employment in the agrifood sector of developing countries - a systematic literature review. *Humanit Soc Sci Commun*. 12, 62(2025). DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-024-04308-3>
11. Berdegué, J., Trivelli, C., & Vos, R. (2025). Employment Impacts of Agrifood System Innovations and Policies: A Review of the Evidence. *Global Food Security*. 44 : 100832. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2025.100832>
12. Masayasu, A.i & Jesús, A. (2024). Social issues in agriculture in rural areas. *OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers/* 212, DOI: 10.1787/fec15b38-en
13. Продукція сільського господарства у постійних цінах URL: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/produksiya-silsko-hospodarstva-u-postiynnykh-tsinakh>
14. Статистичний щорічник України 2023. Державна служба статистики України, 2024 URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf
15. Ринок праці України 2022–2023: стан, тенденції та перспективи. URL: https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/ebrd_ukraine-lm-1.pdf
16. Ринок праці. URL: https://stat.gov.ua/uk/topics/rynok-pratsi?f%5B0%5D=content_type_taxonomy_term_page%3Aindicator
17. Основні характеристики ринку праці України у першому півріччі 2024 року. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/osnovni-kharakterystyky-ryнку-pratsi-ukrayiny-u-pershomu>

18. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahrarynyu-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta>
19. Обстеження робочої сили. URL: https://stat.gov.ua/uk/explorer?urn=SSSU%3ADF_LABOR_FORCE%2819.0.0%29&filter=UNEMPL_POPUL_PERC_CUM.%2A.%2A.%2A.%2A.%2A.%2A.%2A.%2A
20. Пасічник, Ю., Сукач, О. Фінансова підтримка зайнятості у сільському господарстві Європейського Союзу. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.* 2025. 11. 382-395. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-11-382-395>
21. Grodzicki, T., & Jankiewicz, M. (2022). The role of the common agricultural policy in contributing to jobs and growth in EU's rural areas and the impact of employment on shaping rural development: Evidence from the Baltic States. *PloS one*, 17(2), e0262673. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0262673>
22. OECD Principles on Rural Policy. URL: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/rural-service-delivery/principles-rural-policy-brochure.pdf>
23. Європейський досвід законодавчого регулювання державної підтримки та розвитку сільських населених пунктів. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28937.pdf>

Yurii PASICHNYK

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Chief Researcher, Department of
Socio-Economic Development of Rural Territories,
National Research Center «Institute of Agrarian Economics»,
Kyiv, Ukraine

 <https://orcid.org/0000-0001-9742-1378>
y.v.pasich@gmail.com

Olena SUKACH

Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Finance,
Private Higher Education Institution
«Rauf Ablyazov East European University»,
Cherkasy, Ukraine

 <https://orcid.org/0000-0001-7150-0262>
elen1@online.ua

THE ROLE OF THE AGRICULTURAL SECTOR IN JOB CREATION IN RURAL AREAS: A SOCIAL DIMENSION

Abstract. *The purpose of the article is to identify the main trends, problems, and prospects of employment in agriculture, as well as to formulate recommendations for the development of a comprehensive state policy aimed at stimulating employment in rural areas. To achieve the stated objective, the study employs a set of general scientific and specialized research methods. In particular, methods of analysis and synthesis are used to examine statistical data, programs, and legislative acts related to the development of the agricultural sector and employment in rural areas. Correlation analysis methods are applied to determine the relationship between employment levels and key economic indicators.*

The article examines the role of the agricultural sector in shaping rural employment under conditions of contemporary socio-economic transformations. It is emphasized that agriculture serves not only as a key factor of food security and economic stability, but also as an important social instrument for curbing the depopulation of rural areas and labor migration. The dynamics of Ukraine's agricultural sector development, the structure of gross value added, demographic changes, and social characteristics of the rural population – particularly the level of population aging and dependence on social support – are analyzed. A comparative analysis of employment in agriculture in Ukraine and the European Union countries is conducted, which reveals significant differences in labor productivity, levels of social protection, and state support for the agricultural sector. Based on correlation and regression analysis, the key factors influencing employment in rural areas are identified, including average wages, the number of agricultural enterprises, and the volume of capital investments. It is demonstrated that wage growth in the agricultural sector does not always lead to increased employment, as it is often associated with automation and optimization of production processes. In contrast, an increase in the number of agricultural enterprises – especially small and medium-sized ones – has the most significant positive impact on job creation in rural areas.

Results. *The necessity of forming a comprehensive state policy for stimulating rural employment is substantiated, focusing not only on investment and income growth, but also on the development of cooperation, processing industries, the service sector, and social infrastructure.*

Keywords: *agricultural sector; rural employment; rural areas; social development; labor migration; labor productivity; agricultural policy*